

Prenumerata miejscowa:
bez odnośnienia:
Na rok . . . 9 rsr.
„ 6 miesięcy . . . 4 50 k.
„ 3 miesiące . . . 2 25 k.
„ 1 miesiąc . . . 75 k.
Za odnośnienie dopłaca się
5 kop. miesięcznie.

DZIENNIK WARSZAWSKI

Prenumerata zamiejscowa
z odсылką pocztą:
Na rok . . . 12 rsr.
„ 6 miesięcy . . . 6 „
„ 3 miesiące . . . 3 „
„ 1 miesiąc . . . 1 „

Prenumerata przyjmuje się: w Warszawie, w głównym kantorze Redakcji przy ulicy Miodowej Nr. 487 i w innych jej kantorach miejskich: — w St. Petersburgu, w księgarni A. T. Bazunowa na Newskim Prospekcie w domu Olchinowej; w Moskwie, w księgarni J. S. Sołowiewa.

ROK JEDENASTY.

Za ogłoszenia pobiera się: za jeden raz sześć kopiejek od wiersza druku lub jego miejsc, za dwa razy, dziewięć kopiejek, za trzy razy, dwanaście kopiejek i t. d. — Oddzielne numery sprzedają się po 5 kopiejek.

WYCHODZI DZIENNIK. PRÓCZ DNI NIEDZIELNYCH I ŚWIĄTECZNYCH.

Kalendarz prawosławny.

W sobotę, 5 (17) stycznia, — św. Feopempta męcz.
W niedzielę, 6 (18) stycznia, — Bohojawien. Hosp.
W poniedziałek, 7 (19) stycznia, — Sob. św. Joanna pred.
Słońce wsch. o godz. 8 min. 4; zach. o godz. 4 min. 17.

Spogrzeżenia meteorologiczne dostarczane przez obserwatorium warszawskie. Dnia 3 (15) Stycznia 1874 roku.

	Ciepłota powietrza wzrostła do 0°	Temper. powietrza podług Celsjusza.	Wilgotność	Kierunek wiatru.
g. 7	748.6	+ 3.3	90	zachodni.
1	751.2	+ 3.7	82	poł.-zachodni.
9	753.7	+ 1.4	89	poł.-zachodni.

Kalendarz rzymsko-katolicki.

W sobotę, 5 (17) stycznia, — św. Antoniego opata.
W niedzielę, 6 (18) stycznia, — Kt. św. Piotra.
W poniedziałek, 7 (19) stycznia, — św. Henryka bisk.

Wysokość wody na Wiśle stóp 4 cali 0.

DZIAŁ URZĘDOWY.

Najwyższe Ukazy Do Rady Państwa.

Kontrolerowi Państwa, ochmistrzowi Dworu Naszego Abazie, Najmilsiościwej rozkazujemy być prezesem Departamentu Ekonomii Państwa Rady Państwa, z awansowaniem go na rzeczywistego radcę tajnego.

Naszemu sekretarzowi stanu, senatorowi, rzeczywistemu radcy tajnemu Deljanowowi, Najmilsiościwej rozkazujemy być członkiem Rady Państwa, z uwolnieniem od obowiązków Towarzystwa Ministra Oświecenia Publicznego, z pozostawieniem na innych zajmowanych przez niego posadach i godnościach.

Na zasadzie artykułu 11-go Organizacji Rady Państwa, rozdzielając prezesów i członków w Departamentach Rady Państwa wznawia się co pół roku.

W skutku tego, mianowawszy przez Ukaz w dniu dzisiejszym wydany do Rady Państwa, rzeczywistego radcę tajnego Abazę prezesem Departamentu Ekonomii i rozkazując Naszemu sekretarzowi stanu, rzeczywistemu radcy tajnemu Deljanowowi zasiadać w Departamencie Praw — pozostałych prezesów i członków Departamentów Rady Państwa zatwierdzamy w tych godnościach i na pierwszą połowę 1874 roku.

Na oryginałach Własną Jego Cesarskiej Mości ręką podpisaną:

„ALEXANDER.”

W St. Petersburgu,
1 stycznia 1874 roku.

Do Senatu Rządzącego.

Naszemu generał-adjutantowi, generał-lejtnantowi, Towarzyszowi Ministra Finansów, senatorowi Grejgowi, Najmilsiościwej rozkazujemy być Kontrolerem Państwa, z pozostawieniem w godnościach generał-adjutanta i senatora.

Towarzysza Kontrolera Państwa, radcę tajnego Ostrowskiego, Najmilsiościwej mianujemy Naszym sekretarzem stanu, z pozostawieniem na zajmowanej przez niego posadzie i w godności senatora.

Dyrektorowi osobnej Kancelarii do spraw kredytowych, radcy tajnemu Szamyszynowi, Najmilsiościwej rozkazujemy być Towarzyszem Ministra Finansów.

Pomocnika zarządzającego czynnościami Komitetu Ministrów, radcę tajnego Kachanowa, Najmilsiościwej mianujemy Naszym sekretarzem stanu, z pozostawieniem na obecnej jego posadzie.

Na oryginałach Własną Jego Cesarskiej Mości ręką podpisaną:

„ALEXANDER.”

W St. Petersburgu,
1 stycznia 1874 roku.

Najwyższe Dyplomy

Do Naszego sekretarza stanu, rzeczywistego radcy tajnego, Ministra Dóbr Rządzących Piotra Walujewa.

Ciągle czynna, światła i długa służba wasza, nacechowana gorącą gorliwością na pożytek Tronu i Ojczyzny, oraz gorliwie prace pod względem zarządzania powierzonym wam Ministerstwem Dóbr Państwa i pod względem wykonywania ważnych poruczeń, przez zaufanie Nasze na was składanych, zyskały wam prawo do szczególnego Naszego zadowolenia. Na znak takowego, Najmilsiościwej udzielamy wam, załączając się przy niniejszym, oznaki Cesarskiego orderu Naszego świętego równego apostoła księcia Włodzimierza 1-ej klasy, które rozkazujemy wam przywdziać na siebie i nosić według przepisów.

Pozostajemy Cesarską Naszą łaską dla was za wasze przychylności.

Do Naszego admirała, członka Rady Państwa Mikołaja Mieltina.

Dla wyrażenia szczególnego Naszego z was zadowolnienia i w nagrodę służby waszej, oraz niezmordowanej i gorliwej działalności na stanowisku członka Rady Państwa, Najmilsiościwej mianujemy was kawalerem Cesarskiego orderu Naszego świętego równego apostoła księcia Włodzimierza 1-ej klasy, oznaki którego, przesyłając przy niniejszym, rozkazujemy przywdziać na siebie i nosić według przepisów.

Pozostajemy Cesarską Naszą łaską dla was przychylnymi.

Na oryginałach Własną Jego Cesarskiej Mości ręką podpisaną:

„ALEXANDER.”

W St. Petersburgu,
1 stycznia 1874 roku.

* Rada państwa, w Departamencie Ekonomii Państwa i na Ogólnym Zebraniu, rozstrząsnawszy przedstawię Ministra Wojny o zmianie punktów 3 i 7 art. 1,182 t. III Zb. Praw (1857 r.) Ust. o służb. rząd. o wsparciach nie podlegających strącaniu na rzecz inwalidów, uchwalała: 1) Artykułu 1,182 Ust. o służb. rząd. t. III Zb. Praw (wyd. 1857 r.), o nagrodach i wsparciach niepodlegających strącaniu dziesięciu procent na rzecz inwalidów, następujące poniżej punkta wyłuszczyć tak: punkt 3: „Wsparcia na wynagrodzenie strat poniesionych w skutku pożaru, powodzi, rabunku i tym podobnych wypadków, przy których urzędnicy pozbawieni zostali niespodzianie swego majątku”: punkt 7: „Wsparcia na kurację z chorób i ran i na koszt podróży chorych i ranionych do wód mineralnych, oraz na koszt podróży ranionych do miejsca urodzenia.” 2) Poruczyć Ministrowi Wojny stosownie do tego zmienić redakcję odpowiednich Artykułów Zbioru Postanowień Wojskowych.

Powyższa uchwała Rady Państwa, 4 listopada 1873 roku, Najwyższej zatwierdzona została.

* Najjaśniejszy Pan, w nagrodę wzorowo-gorliwej służby niżej wymienionych senatorów, radców tajnych, Najmilsiościwej raczył 1 stycznia r. b. udzielić orderów: Towarzyszowi Ministra Sprawiedliwości Essenowi, Salomonowi i Luboszczyńskiemu — Orle Białego; Polnowi i Chwostowskiemu — św. równego apostoła księcia Włodzimierza 2-ej klasy; Rosingowi i hrabiemu Szwałowskiemu — św. Anny 1-ej klasy z Koroną Cesarską.

* Najjaśniejszy Pan, 1 stycznia r. b., Najmilsiościwej raczył udzielić w wydziale Marynarki, następujące nagrody: starszemu flagmanowi floty bałtyckiej i naczelnikowi eskadry pancerniej, generał-adjutantowi, wice-admirałowi Butakowowi 1-mu — order Orle Białego; kontr-admirałowi: dowódcy Cesarskiego jachtu parowego „Aleksandria” Falkowi 1-mu — arendę; order: młodszemu flagmanowi floty czarnomorskiej Rudniewowi 1-mu — i dowódcy oddziału statków na morzu Śródziemnym, z Orszaku Jego Cesarskiej Mości Butakowowi 2-mu — św. Anny 1-ej klasy; młodszemu flagmanowi floty bałtyckiej: Puzyri i baronowi Majdłowi 1-mu i zawiądującemu dokami pływającym w porcie kronstadtzkim, generał-majorowi Warwaciemu — św. Stanisława 1-ej klasy.

* Najjaśniejszy Pan, w skutku najpoddańszego przedstawienia Ministra Spraw Wewnętrznych, Najmilsiościwej raczył 1-go stycznia r. b. udzielić order św. równego apostoła księcia Włodzimierza 4-ej klasy: stałym członkom gubernialnych kolegiów do spraw włóciarskich: petrowskiego — radcy stanu Sumbulowi i lubelskiego — radcy kolegialnemu Iwanowowi.

* Najjaśniejszy Pan, 28 grudnia 1873 roku, Najmilsiościwej raczył udzielić w wydziale Wojskowo-Sądowym następujące order: św. Anny 2-ej klasy — naczelnemu audytorowi 2-ej dywizji grenadierów, radcy dworu Tracerowskiemu; św. Anny 3-ej klasy: audytorowi Zarządu brzesko-litewskiej komendatury, radcy honorowemu Piotrowskiemu; Zarządu Radomskiego gubernialnego naczelnika wojennego, radcy honorowemu Sudakowowi i 2 batalionu strzelców imienia generał-feldmarszałka księcia Barjatyńskiego, radcy honorowemu Izraelowowi; św. Stanisława 2-ej klasy z Koroną Cesarską: naczelnemu audytorowi: Zarządu 1 brzygady saperów, radcy dworu Nikitiniowi; św. Stanisława 2-ej klasy: sztabu 4 dywizji piechoty, radcy dworu Popkowowi; sztabu 3 dywizji kawalerji, radcy dworu Barabanowowi i audytorowi Zarządu Warszawskiego gubernialnego naczelnika wojennego, asesorowi kolegialnemu Lukjanowowi.

* Przez Najwyższy rozkaz w wydziale Wojny, 1 stycznia r. b., turkietański generał-gubernator i dowódca wojskami Turkietańskiego okręgu wojskowego, zaliczony do Korpusu Inżynierji, generał-adjutant, generał-lejtnant von Kaufman 1-y — awansowany został za szczególne zasługi na generała inżynierji, z pozostawieniem w obecnych obowiązkach i w godności generał-adjutanta.

* Przez Najwyższy rozkaz w wydziale Marynarki, 1 stycznia r. b., awansowani zostali za odznaczenie się w służbie, z wice-admirałów na admirałów: liczący się w Ministerstwie Marynarki Zawojka, z pozostawieniem w Ministerstwie członkiem naukowego oddziału komitetu morskiego technicznego Newelski 1-y; członek głównego sądu morsko-wojennego Nordman 1-y — obydwaj z pozostawieniem na poprzednich posadach; liczący się przy flocie czarnomorskiej Kisilski 1-y, z pozostawieniem przy tejże flocie i członek Rady Admiralijskiej Berens — z pozostawieniem na posadzie.

* Departament Poczt. Stosownie do zawiadomienia Niemieckiego zarządu pocztowego, podaje się do wiadomości powszechnej, że do przesyłek (pieniężnych i pakietów i posyłek wartościowych), idących z Rosji do Niemiec i transito przez Niemcy, obdł powinien być dołączane otwarte towarzyszące adresy, bez wszelkich w nich doniesień pismicznych; przesyłanie zaś przy pomienionych przesyłkach towarzyszących listów (tak otwartych, jak i zamkniętych) nie dozwala się.

* Z rozporządzenia zarządzającego dochodami akcyzami gubernij Warszawskiej i Siedleckiej, uwolniony został ze służby, na własne żądanie, zaliczony do Warszawskiego gubernialnego Zarządu akcyznego, spadły z etatu, podwizor dochodu tabacznego Płoir-Bronisław Czartoryski, od 1-go grudnia 1873 roku.

W guberniach Wileńskiej, Kowieńskiej i Grodzieńskiej następujące dobra wystawione zostały na sprzedaż przez licytację w styczniu 1874 roku w Wileńskim Rządzie Gubernialnym za długi, na zasadzie ukazu z 10 grudnia 1865 roku:

W gubernji Wileńskiej: w powiecie Trockim: dobra: Bukiszki, skonfiskowane Stambrowskim i Rodymysł, obywatela Alfonsa Ładzińskiego.

W powiecie Swięciańskim: Reutka, obywatela Sotera Chodźki i Swila, obywatela Zygmunta Mackiewicza.

W powiecie Osmiańskim: Wasiuki, Mikołaja i Ignacego Zambrzyckich.

W powiecie Lidzkim: Nowiszce, skonfiskowane obywatelowi Ksaweremu Aleksandrowiczowi; Zdanowce, generał-majora von Frankensteina; Poluża, obywatela Ludwika Kunczewicza.

W powiecie Wileńskim: Dołginowo, obywateli Kamieńskich; Szypki, obywateli Kopciów; częśćka we wsi Buile, starozakonnego Lewina.

W powiecie Dziśnieńskim: Zastaryńce, w 2/3, częściach obywateli Julji Duszkowicz; Okuniwo, obywatela Nestora Bujnickiego.

W gubernji Kowieńskiej: w powiecie Kowniewskim: Paliszki, mieszczanina Karola Wilgirda; Zabiliszki, obywatela Sergjusza Solomki; Ignacogród, skonfiskowane Gejstrowi; folwark Pejksy, poddane pruskiego Millera; Hojżewka — Podstrumie, szlachcica Szatynskiego.

W powiecie Rosyńskim: Tenieni, obywatela Antoniego Billewicza; Grawzyki, skonfiskowane Putwińskiemu; Dykenie, obywateli Butkiewiczów; Stokajce, obywateli Swiętinów; Linkowiec, obywateli Przewłockich; Jawiszki, obywateli Przewłockich; Leonowo, obywateli Gubarewicza i Januszkiewicz.

W powiecie Wilkomirskim: Justynowo, obywatela Justyna Rudomir; Żółciszki, obywatela Stanisława Kaczynskiego; Żyndule, obywatela Józefa Talucia; Swiałość, obywatela hrabiego Morykoniego; Szumilke, w 1/2 części obywateli Jadwigi Tubilewicz; Szawelance, obywatela Juliana Surgowta; Zanowicz, obywateli Reutów; Peljance, szlachcici Cecyli Gosztowt.

W powiecie Szawelskim: Wilmontowice, obywatela Antoniego Gosewicza; Omole, obywatela Franciszka Nutowa.

W powiecie Nowoaleksandrowskim: Bukiszki, obywatela Jerzego Wasilewskiego; Purpizki, obywatela Maksyma Rudomir; Kujki, obywatela Aleksandra Szyski; Smółki, obywatela Jana Tura; Abele, obywatela Ludwika Pietkiewicz; Aleksandrowo, obywatela Ludwika Pietkiewicza.

W powiecie Poniwiewskim: Bejnarowo, obywateli Gouwaltów; Noceki, szlachcica Zygmunta Downarowicza (z sprzedaży obowiązkowej).

W powiecie Telszewskim: Burne, obywatela Donata Rubaewicza; Podegime, w 1/4, częściach obywatela Jana Pawłowskiego; Kiersztaje, obywatela Wincentego Szuszy; Kujtajne, szlachcica Kaepa Mackiewicza.

W gubernji Grodzieńskiej: w powiecie Bielskim: Krugło-Paulinowo, obywateli Weroniki Zawadzkiej.

W powiecie Stonimskim: Chorybrowice, obywateli Adamowiczów.

W powiecie Kobryńskim: Dywin, obywateli Feliksa Jagmina; Pawłowo, obywatela Mikołaja Afanasiewa.

Uwagi: Licytacje odbywają się w dwóch terminach — w styczniu i lipcu. Nabywca dobra w kraju Północno-Zachodnim mogą wszystkie osoby pochodzenia nie polskiego i nie żydowskiego. Na prawo nabywania dóbr i korzystania z przywilejów miejscowy generał-gubernator udziela świadectwa, po złożeniu należytych dowodów: o pochodzeniu, wyznaniu i zaufaniu pod względem politycznym. Przywileje według Najwyższej zatwierdzonej 5 marca 1864 r. uchwały Komitetu Zachodniego i dodatkowych do niej przepisów, są następujące:

a) Przy kupnie na licytacji publicznej dóbr zastawionych w instytucji kredytowej lub obciążonych długiem skarbowym, nabywca ma prawo przenieść na dobra nabyte ten lub ów dług, w rozmiarze, nieprzekraczającym taksy dóbr, z obowiązkiem spłacania pierwszego według przepisów, istniejących dla instytucji kredytowych, a ostatniego — na zasadzie przepisów bankowych, w ciągu 37 lat, opłacając 6%, rocznie (uchwała 5 marca 1864 r. art. 4).

b) Jeżeli nabywca pragnie zapłacić długi pomienione w poprzednim punkcie, lub ich część, nie wyliczając procentów, instytucji kredytowej, to może dokonać wypłaty pięcioprocentowym świadectwami skupowemi i 5 1/2% renty, po ich nominalnej cenie (też uchwały art. 4 i 17).

c) Osobie która nabyła na licytacji publicznej dobra, na mocy przywilejowanego świadectwa, dozwala się, z wypłatą przez nią w dniu licytacji zadatku (Zb. Praw t. X, cz. II art. 2,126) wnieść do władzy rzą-

dowej, która dokonała sprzedaży, pozostałą część zaliczowanej sumy nie tylko w gotówkę, ale i w papierach procentowych rządowych, po cenie, notowanej na giełdzie st.-petersburskiej i oznaczonej w ostatnio otrzymanym jej kursie, z niektórymi przytem warunkami, szczegółowo wyliczonymi w ukazie Senatu Rządzącego z 23 marca 1864 roku (uzupełnienie art. 4 Najwyższej zatwierdzonej uchwały 5 marca 1864 roku).

d) Osoby, które otrzymały pożyczki na kupno dóbr w zachodnich guberniach tak na zasadzie uchwały 5-go marca 1864 roku, jak i na zasadzie ustawy byłego stowarzyszenia nabywców dóbr w tych guberniach, mogą wnieść na spłatę kapitału długu z tych pożyczek świadectwa skupowe na 5 1/2% ciągły dochód, po nominalnej cenie tych papierów (ukaz Senatu Rządzącego 20 stycznia 1869 roku).

e) Nabywca dóbr bez przeniesienia długu i bez otrzymania pożyczki, w cenie nie niższej od 15,000 rub., a z otrzymaniem pożyczki lub przeniesieniem długu w cenie nie niższej od 30,000 rub., do jakiegokolwiek należał by stanu, korzysta z prawa pędzenia okowity (uchwała 5 marca 1864 roku art. 5).

f) Kupey obydwóch gildji, którzy nabyli dobra w cenie nie niższej od wyżej oznaczonych każde, wynoszą się do stanu dziedzicznych obywateli poczesnych (też uchwały art. 6).

g) Wraz z nadaniem nabywcy dóbr wyżej pomienionych prerogatywy, według uchwały 5 marca 1864 r. i zapadłych jej uzupełnień, wkłada się na niego i na jego spadkobierców i następców obowiązek podlegania przepisom, ustanowionym w art. 26 i 27 uchwały 5-go marca 1864 roku, w przedmiocie zabronienia sprzedaży i puszczania w dzierżawę i w zarząd nabytych dóbr osobom polskiego pochodzenia i żydom, z których ostatni mogą być tylko gorzelanymi i dzierżawcami karczmi, oraz dzierżawcami i rządami znajdujących się w dobrach młynów, cukrowni, hut szklanych, gorzelni i innych zakładów, zawiadywanie któremi wymaga umiejętności technicznych i pewnego kapitału obrotowego; ale żydzi nie mogą brać w dzierżawę, nie tylko całych dóbr, lecz i wchodzących do ich składu oddzielnych folwarków (ukaz Senatu Rządzącego 29 stycznia 1867 roku, uzupełnienie art. 27 Najwyższej zatwierdzonej uchwały 5 marca 1864 roku).

Bardziej szczegółowe wiadomości dotyczące nabywania dóbr w północno-zachodnim kraju, można poczerpnąć ze „Zbioru Rozporządzeń Rządowych w przedmiocie osadzenia ruskich właścicieli ziemskich w kraju północno zachodnim”, wydany w 1870 r. z rozporządzenia generał-gubernatora wileńskiego, kowieńskiego, grodzieńskiego i mińskiego, a szczegółowe przepisy pod względem zastawiania dóbr w Towarzystwie wzajemnego kredytu gruntowego można otrzymywać w Dyrekcji tego Towarzystwa i w wileńskim jego kantorze.

DZIAŁ WEWNĘTRZNY.

WIADOMOŚCI KRAJOWE.

Z OKOLIC RUDY GUZOWSKIEJ.

(Korespondencja Dziennika Warszawskiego).
8 (20) Grudnia 1873 r.

Strony tutejsze, tak samo jak okolice przyległe miastom Łodzi, Zgierzowi i Ozorkowowi, należą u nas w kraju do najwięcej rozwiniętych przemysłowo. Jak tam fabryki bawełniane i wełniane stanowią główną gałąź fabrykacji, tak znów w tutejszych stronach, liczebnie na pierwszym planie stoją fabryki cukru, których aż trzy rozsiadły się na niewielkiej przestrzeni. Co do ilości i dobroci swego wyrobu w krajowym cukrowniczym przemysle, zajmują też one bodaj czy nie najpiękniejszą miejscę. Praca w cukrowniach Hermanowskiej, Oryszewskiej i Guzowskiej zatrudnia blisko tysiąc ludzi, a produkcja buraków cukrowych, na potrzeby trzech tych fabryk, stanowi jedną z podstaw tutejszych gospodarstw rolnych. Wszakże najważniejszą z fabryk jakie tu mamy, jest znana całemu światu przemysłowemu fabryka płociń i wyrobów linianych w Żyrardowie.

Wpływ z wszystkich tych zakładów fabrycznych nie tylko na życie i dobrobyt ludności tutejszej, ale nawet na zewnętrzną fizjonomję całej okolicy jest widoczny. Są jeszcze ludzie sięgający pamięcią do owych czasów, kiedy na miejscach gdzie dziś widać ruch i życie, zalegały obszary lesne, przecięte nielicznymi wioskami z niewielką ubogą ludnością. Teraz wioski i osady włociscian, po największej części kolonjalnie porządanych, gęsto rozsiadły się przy sobie. Chaty lubo zbudowane jeszcze na dawny sposób, odznaczają się pewną schludnością i świadczą o dostatkli zamożności. Nierzadko też po wsiach napotkamy siedziby włociscian z dużymi oszklonemi oknami, dachem krytym gontami, gankiem i ogródkiem, w którym znajdzie się i kilka drzew owocowych i kwiaty. Wypadki pijaństwa jeszcze niekiedy dają się spostrzegać, ale nałóg ten choć zwolna, lecz zmniejsza się i zmniejszać się musi, przy coraz bardziej szerzącej się oświacie a stąd i nowych pojęciach o wygodach i przyjemnościach życia. Najłatwiej to ocenić w przedświątecznej, jak obecna, porze. Mno-

stwo włóscian przybywa w tym czasie do Wiskitek, dziś osady, dawniej miasteczka, i tu robią zakupy do domów na zbliżający się obchód Świąt Bożego Narodzenia. Zakupują oni znaczne ilości herbaty, cukru, cytryn, bakali i innych różnych artykułów, o których użytku nawet nie mieli wyobrażenia dziesięć lat temu. Niepodobna przeto, aby to stopniowo wzmagające się nawyknięcie do lepszego życia nie wytepiło z wolna upodobania do wódki i pijaństwa. Sprawdza się tu więc ekonomiczny pewnik, że dobrobyt materialny wywiera niezmierzony wpływ umoralniający.

Pod tym też względem dobroczynne działanie istniejących tu fabryk jest niezmiernie wagi. Fabryka otwiera włóscianinowi źródło dochodów, jakich w innej okolicy nie znajdzie. Najprzód osiąga zyski z uprawy buraków, bądź to sam je plantując, bądź to pracując przy plantacjach prowadzonych na większą skalę. Dalej znajduje sposobność zarobkowania przy dostawie buraków do składów fabrycznych i fabryk, a że to źródło zarobkowania ma wielkie znaczenie, dość nadowód powiedzieć, że roczna przeciętna ilość buraków przez trzy tutejsze fabryki spotzebowywana, wynosi około sześciokrotność stutysięcy korey. Nareszcie ludność wiejska, dorośli, kobiety i dzieci, znajdując tu przez cały czas trwania kampanji, to jest przez pięć zimowych miesięcy, w których zawsze na wsi o pracę najtrudniej, stosunkowo bardzo łatwą sposobność zarobkowania w samych fabrykach. Obok tego nagromadzenie znaczniejszej ludności w kilku dość blisko siebie położonych punktach, jak Ruda Guzowska, Żyrardów, Orszew, Guzów, Wiskitki i Hermanów, wpływa nie mało na podniesienie cen wszelkich produktów wiejskiego domowego gospodarstwa, jak drobin, masła, sera, nabiału i t. p., czyniąc nader łatwym i pewnym zbytk takich w.

Gospodarstwa też rolne tak wielkie jak i mniejsze stoją pod względem rozwoju znacznie wyżej niż w innych, nawet lepiej z natury upoosażonych okolicach. Do najcelniejszych gospodarstw w tutejszych stronach należą dobra Szymanowskie, urządzone ze znacznym nakładem i starannością, oraz dobra Skotniki, Drybus i wiele innych, które szczegółowo wliczać tu niepodobna.

Okolica tutejsza posiada nawet w Wiskitkach, jako punkcie centralnym, Towarzystwo zaliczkowe. Istnieje ono od bardzo niedawna, bo dopiero od kwietnia roku bieżącego. W tak krótkim przeciągu czasu nie mogło więc, rzecz prosta, rozwinąć się należycie i sfery swego działania rozszerzyć o tyle, iżby dobre skutki, jakich po tego rodzaju instytucji oczekiwać należy, były już widzialne. Nie mogło to nastąpić tembardziej, że dotychczasowe doświadczenie wskazało stowarzyszoną potrzebę zreformowania niektórych warunków ustawy, w którym to celu projekt ma być niedługo opracowany i rozpatrzony. Zamierzone zmiany ustawy, mają dążyć do tego, iżby włóscianom i drobnym rolnikom o ile możności uprosić i ułatwić korzystanie z kredytu udzielanego przez Towarzystwo zaliczkowe. Naturalnie także rozszerzenie zakresu jego działalności i skierowanie jej na najwłaściwszą drogę, musi wywrzeć wpływ korzystny na interesy samego Towarzystwa, i zarazem okaże największe usługi ludności tutejszej.

Od kilku lat agituje się tu myśl mogącą mieć bardzo ważne znaczenie dla całej okolicy, a przedewszystkiem dla samych fabryk, które poruszyły ten przedmiot. Idzie tu o poprowadzenie linii kolei żelaznej, któraby wychodziła ze stacji Ruda Guzowska, przechodziła przez Żyrardów, Orszew i Guzów i opierała się aż o Hermanów, jako punkt najdalszy. Linja taka miałaby zatem około 14 wiorst długości, a pomimo nawet znacznych kosztów, opłaciłaby się w bardzo niedługim czasie, na samej oszczędności pozyskanej na kosztach przewozu buraków ze składów w Rudzie Guzowskiej do fabryk, oraz na przewozie węgla na potrzeby czterech fabryk, a niemniej na transporcie cukru, przewożonego wozami bądź to do samej Warszawy, bądź to do najbliższej stacji drogi żelaznej w Rudzie, nie mówiąc już o przewozie maszyn i rozmaitych materiałów, które fabryki albo sprowadzają dla siebie, albo też od siebie wywożą. Tymczasem obsługa fabryk odbywa się niedawno zbudowaną żwirówką, która nawet dotąd na pewnej, lubo nie wielkiej przestrzeni nie zupełnie jest wykonana. Szossa ta wprawdzie jest już znakomitym postępem w stosunku do dróg komunikacyjnych, jakie tu były przed laty, nie ulega wszakże zaprzeczeniu, że kolej, nawet konna tylko, jeśli przyjdzie do skutku, będzie wielkim krokiem zrobionym naprzód.

Jeżeli jednak widać postęp w całej tutejszej okolicy, to i postęp i rosnący dobrobyt ludności nigdzie nie jest tak widocznym i znaczącym jak w Żyrardowie. Wiadomo, że fabryka żyrardowska leży tuż, bo nie dalej jak o pół wiorsty od stacji Ruda. Przy samych budynkach fabryki, potrochu zaczęły się wznosić domki i domy, z których utworzyła się powoli osada fabryczna Żyrardów, mająca obecnie przeszło czterysta tysięcy ludności. Z okien wagonu, jadąc do Warszawy ku Rudzie, widzieć się daje szereg murowanych nowych jednopiętrowych domów. Są to mieszkania dla robotników, wystawione w roku zeszłym kosztem właścicieli fabryki. Schludna, a nawet miła dla oka powierzośćność tych domków, świadczy pochwlebnie o starannej dbałości właścicieli o byt robotnika. Rzeczywiście mało, nie tylko u nas ale i za granicą, spotkać zakładów fabrycznych, któreby w tym kierunku tyle okazywały staranności. Robotnik żyrardowski nie tylko że w fabryce otrzymuje za swą pracę dosyć wysokie, a zastosowane do zdolności wynagrodzenie pieniężne, ale prócz tego ma nad sobą opiekę baczącą zarówno na jego potrzeby materialne jak i moralne. W domach postawionych przez fabrykę, znajduje dogodne pomieszczenie za cenę nadzwyczaj umiarkowaną, a obok tego, pomyślano również o dostarczeniu mu tyle potrzebnej każdemu, co przez cały tydzień pracę jest zajęty, rozrywki; dla kształcenia dzieci otworzono szkołę, a obecnie jeszcze ma być w Żyrardowie postawione kościół. Taka dbałość o dobro pracowników idzie tu w parze z umiejętnym i postępowym prowadzeniem samej fabryki, doboru wyrobów której znana jest powszechnie. Produkcja fabryki w ciągu paru lat zdwoiła się: na teraz wartość jednoroczna wyrobu dochodzi do 2 i pół miliona rubli.

Dla tutejszych cukrowni rok obecny należy do mniej pomyślnych ze względu na ilość buraków, do przeróbki posiadanych. I tak, fabryka w Orszewie ma buraków 140,000 korey, Hermanów 160,000, Guzów zaś 190,000 korey. Ilość buraków tej ostatniej fabryki wyrównywa wprawdzie normalnej cyfry, ale Hermanów i Orszew zazwyczaj miewają znacznie więcej niż w roku bieżącym.

* W zeszły wtorek 18 (30) grudnia, p. Teksel dał w Płocku przedstawienie na korzyść niezamożnych uczniów tamtejszego gimnazjum.

Tym razem przedstawiano na scenie trzy wesołe sztuczki: „Kawaler marcowy”, „Piosenka wujaszka” i „Łobzowanie”, nader ciekawie wybrane przez p. Teksla, dla dostarczenia publiczności, wraz z celem pożytecznym, przyjemnej rozrywki.

Dochodu czystego zyskano z tego widowiska przeszło 100 rubli. (Dzienn. Gub. Płocki).

* **Lubelskie Towarzystwo Dobroczynności**, według rocznika za rok 1872, datującego swe istnienie od lat pięćdziesięciu osmiu, liczy 593 członków płacących stałe składki miesięczne na egzystencję miejscowej instytucji dobroczynnej. Z tego Towarzystwa wybiera się rada gospodarcza, zarządy wydziałów starców i kalek, wydziału sali sierot, wydziału ochrony dzieci, wydziału pożyczek dla urzędników i rzemieślników, oraz filja wydziału poboru składek w Warszawie. Ubodzy pod opieką Towarzystwa zostający, czyli wszystkie powyższe wymienione wydziały utrzymywane są: 1) z procentów od kapitałów w Banku Polskim i hipotecznie lokowanych; 2) z procentów od listów zastawnych, likwidacyjnych i obligacji; 3) z czynszów z nieruchomości; 4) ze składek stałych od członków Towarzystwa; 5) z kwot i różnych ofiar; 6) z balów, z loterii fantowej i z teatru amatorskiego; 7) z procentu od danych na zastaw kosztowności; 8) z kar na rzecz Towarzystwa zasądzonych; 9) z procentów od pożyczek urzędnikom; 10) z ogrodu do ochrony należącego, i 11) z rezerwy z r. 1871 pozostałego. Co wszystko, prócz ofiar w naturze przyniosło w r. 1872 dochodu rub. 5,525 kop. 20. Z tej sumy poczynione zostały wydatki: 1) wedle ogólnego zarządzenia rady gospodarczej, na wsparcia stałe i czasowe, na urządzenie loterii fantowej, na reparację domu Towarzystwa, na składkę ognia w budowni Towarzystwa i t. p. niedość: odnośnie do funduszu Towarzystwa potrzeby, rs. 982 k. 71; 2) na utrzymanie domu starców i kalek rs. 1,718; 3) na utrzymanie sierot rs. 921 k. 59; 4) na utrzymanie sierot rs. 1,355 k. 83½. Razem rs. 4,888 kop. 91. Pozostało więc w rezerwie rs. 636 kop. 29, czyli mniej od rezerwy z r. 1871 pozostałego o rs. 78 k. 22½. Za powyższe sumy utrzymywano starców i kalek przez dni 12,240; w sali sierot przez dni 8,030; kosztowało z pomocy Towarzystwa i biednych w miesiące mieszkających, w ciągu r. 1872 osób 220. (Gaz. Warsz.)

* **Ceny targowe bydła, zboża i innych artykułów żywności w m. Suwałkach, od 19 (31) do 26 grudnia (7 stycznia) 1873 roku.** Ceny przeciętne były następujące: Za konia od 25 do 70 rub., za wołu od 30 do 55 rub., za krowę od 20 do 30 rub., za cielę od 3 do 4 rub., za wieprza od 15 do 30 rub., za owcę lub barana od 2 do 3 rub. 50 kop.; za cztery: żyta 8 rub. 95 kop., jęczmienia 6 rub. 50 kop., owsa 4 rub. 5 kop., gryki 5 rub., grochu 8 rub. 95 kop., kartofli 2 rub. 45 kop.; za cztery: kaszy pszennej 1 rub. 90 kop., jęczmiennej 1 rub. 30 kop., gryczanej grubiej 1 rub. 80 kop., drobnej 1 rub. 60 kop.; za pud.: maki pszennej 1-go gatunku 2 rub. 40 kop., 2-go gatunku 2 rub. 20 kop., żytniej 1-go gatunku 1 rub. 20 kop., 2-go gatunku 70 kop.; za funt: chleba pyłowego 3½ kop., razowego 2½ kop., mięsa wołowego 1-go gatunku 7½ kop., 2-go gatunku 7 kop., cielęciny 7½ kop., wieprzowiny 1-go gatunku 9 kop., 2-go gatunku 8½ kop., baraniny 5½ kop. (Dzienn. Gub. Suw.).

* Dnia 29 listopada (11 grudnia) we wsi Mętne, gminie Włodajewo, powiecie słupieckim, czterolatnia dziewczyna włóscianka Józefa Zibowska, pozostawiona w izbie bez dozoru, zbliżywszy się do napalonego pieca, przez nieostrożność zapaliła na sobie odzież i w skutku oparzenia zmarła. (Dzienn. Gub. Kaliski).

WIADOMOŚCI MIEJSCOWE.

* W niedzielę, 6 (18) stycznia, o godzinie 8-jej wieczorem, w sali Klubu ruskiego, dany będzie na cel dobroczynny, drugi i ostatni koncert przez panią Leonow, artystkę Cesarskich teatrów, primo-contralto opery petersburskiej, podług programu zamieszczonego poniżej, pod rubryką widowisk.

* Z ogłoszonego niedawno drukiem sprawozdania za rok 1872 warszawskiego miejscowego zarządu Towarzystwa pielegnacja ranionych i chorych wojowników, zostającego pod Najwyższą opieką Najjaśniejszej Cesarzowej okazuje się, że w roku zeszłym znajdowało się w oddziale warszawskim wszystkich członków-zalozycieli 123, w tej liczbie: 1) 6 członków, którzy złożyli jednorazowe składki, w wysokości po 200 rubli każdy, jeszcze w 1868 (5) a w 1870 roku (1) i 2) 117 osób, które złożyły w 1872 roku składki rocznie po dziesięć rubli. Członków rzeczywistych 604, z których dziesięciu wniosło jednorazowe składki w 1868 r. (5), 1869 (3) i w 1870 roku (2), w kwocie 50 lub 60 rubli każdy, oraz 561, którzy wnieśli coroczne składki po trzy ruble. Wszystkich członków tak spółczestników jak i rzeczywistych, w roku zeszłym było 817. — Oprócz tego, również w roku zeszłym 1872 było jeszcze przeszło 200 spółczestników, którzy uiszcili składki roczne po jednym rublu i więcej.

Wszystkie te osoby wniosły w roku zeszłym do kasy warszawskiego miejscowego zarządu składek: a) zalozycielskich 1,302 rub., b) jako członkowie rzeczywisti 1,817 rs. i c) jako spółczestnicy 1,445 rub. 87½ kop., a razem 4,564 rub. 87½ kop., lecz ponieważ z tych pieniędzy potrącono 5 rs. 15 kop. na opłatę portu pocztowego od rozmaitych osób, przeto na dochód oddziału, wpłynęło rzeczywiste składek od członków tylko 4,552 rs. 72½ kop. — Jeśli do tej sumy dołączymy procenta od kapitału należącego do warszawskiego zarządu miejscowego, po d. 1 stycznia 1872 r., w kwocie 1,196 rub. 55 kop., to okaże się iż ogólna suma dochodu za rok zeszły wyniesie do 5,756 r. b. 27½ kop. Z tej sumy w 1872 roku wydano: 1) na wydatki kancelaryjne 195 rs., 2) na drukowanie list członków 23 rs. 49 kop. i 3) zwrócono miejscowemu komitetowi 9 rub., razem wydatki ogólny 227 rub. 49 kop. Zatem z początkiem roku 1873 pozostało w gotowiznie 5,528 rub. 78½ kop., i procenta od kapitału po 1 stycznia 1873 roku 1,462 rub. 21½ kop. Obyły zaś kapitał warszawskiego zarządu miejscowego od 1868 roku, do 1-go stycznia 1873 r. wynosi 34,000 rs. 3¼ kop. W końcu wypadła nadmienić, że w liczbie składek spółczestników, w rachunku wykazane są między innymi pieniądze, wniesione do kasy zarządu od warszawskiego damskiego komitetu Towarzystwa, w ilości 539 rs. 79½ kop. Do sprawozdania dołączona została lista imienna członków honorowych Towarzystwa, dalej członków honorowych, prezesa, jego towarzysza i członków warszawskiego zarządu miejscowego, lista członków honorowych i rzeczywistych warszawskiego komitetu damskiego i wreszcie skład osobisty wszystkich członków, z wykazaniem wysokości wniesionych przez nich ofiar, t. j. zalozycieli, członków rzeczywistych i spółczestników.

Warszawska Gazeta Polityczna zamieszcza następujące wydatki miejskie:

— W dniu onegdajszym, Józefa Pazdyńska, mieszkanca gminy Błonie, powiatu Kutnowskiego, lat 43 wieku licząca, znajdująca się na kuracji w oddziale obłąkanych przy szpitalu Dzieciątka Jezus, na chustce przywiązanej do okna powiesiła się.

— W cyrkułe Zamkowym, Leopold Treu, emeryt, w domu pod nr 4 na Nowem-Mieście zamieszkały, zmarł nagle.

Z INNYCH GUBERNJI.

* **Nadzwyczajne posiedzenie ruskiego Towarzystwa historycznego.** (Dokończenie *). „Oceniłoby się, że gruntowne osobistości dziejowych możebne jest jedynie wrażliwość źródeł, przystępnosci pod względem korzystania z takowych, oraz możności wyjawiania wszystkich danych, bez względu na to, czy świadczą one na korzyść działaczy dziejowych, lub też przeciwnie. Im większa jest obfitość dokumentów, takich zwłaszcza, w których fakta opowiedziane są z najprzejrzystszych punktów zapamiętania się, tem trafniej musi być pogląd na działalność i znaczenie osób historycznych, i zarazem na tę epokę, w której one działały. Osoby historyczne nie obawiają się ani brudów, ani oszczerstw mianowanych na nie niekiedy przez społeczeństwo. Wszystko to przetapia się w typy historycznych, z którego osoby te ukazują się w obecnym potęgach oczyszczonych i jasniejsze blaskiem. Dla epoki Cesarzowej Katarzyny II, bardzo mało, nie prawie nie zrobiono dotąd. Oprócz dziesięciu tomów całkowitego zbioru praw, gdzie tak świetnie objawia się mądrość prawodawcy Monarchini i doświadczenie praktyczne Jej zdolnych dygnitarzy i doradców, którzy wszyscy prawie bez wyjątku byli mężami myśli i czynu, do czasu ukazania się wydawnictwa przedsięwziętego z woli Najdosłowniejszego Prezesa naszego Towarzystwa, nie możemy wykazać ani jednej pracy, któraby zasługiwała pod jakimkolwiek bądź względem na uwagę i odpowiadała najmniej nawet wybrednym wymaganiom badacza. Tymczasem zaś coraz bardziej czuć się daje potrzeba całego szeregu badań naukowych, któreby rzuciły światło na epokę Cesarzowej Katarzyny II, pamiętną pod względem zarówno życia politycznego narodu, jak i w dziejach literatury i nauki ruskiej, na epokę noszącą imię Monarchini, która ukochawszy całem sercem swą drugą ojczyznę, nauczyła się jej języka, zbadała byt jej ludu i jej dzieje. Dla tych ostatnich, Cesarzowa Katarzyna II działała tak wiele, pracowała sama tak usilnie, że pozwole sobie zatrzymać waszą zyczliwą uwagę na krótki rys Jej zasług na polu historiografii ruskiej. Nauka historii ruskiej bieżąc początek za czasów Katarzyny II. W wyrazach tych nie ma najmniejszej przesady. Jeżeli przypomnimy sobie, co zrobionem było przed nią i w jakim stanie historia dostała się do rąk Kariżynowi, to wyrazy moje okażą się prawdą niezaprzeczną. Za Jej panowania ogłoszono drukiem po raz pierwszy liczne nasze kroniki, które dały Schlötzerowi możność przystąpienia do jego pracy pomnikowej; dzięki Jej opiece i zachęcie, książkę Szczerbatowa wziął się do napisania komplementu historii Rosji, doprowadzonej przez niego do czasów powołania na tron Michała Teodorowicza i mającej dotąd znaczenie z powodu obszerności do niej dopisków; z Jej rozkazu wyszła także z druku historia rosyjska Tatiszczewa, który z powodu liberalnego sposobu myślenia, sięgnął na siebie i na swą pracę po deprecjacje o liberalizm pod względem nie tylko ducha, lecz i polityki; z Jej udziałem bezpośrednim, Nowikow rozpoczął „Opowiadania o Starożytnościach Rosyjskich”, które przybrały potem nazwę „Starożytnej Biblioteki Rosyjskiej” i które zawierały najwłaściwsze dokumenta rządowe i historyczno-prawne, i przy czytaniu których (jak pisał wydawca) laskawy czytelnik „nie zostanie tknięty apopleksją, ani też nie dozna częstych i okrutnych mgieł, nie uczuje zapachu niemiego, i nie zakrzuszy go zgłizniza i kurz okrywający starożytności”.

Wiadomo nam także, że na skutek wynurzonego przez nią zyczenia, Stritter czynił z historyków bizantyńskich wycofanie tego wszystkiego, co dotyczy dziejów słowian i Rosji. Jej również winniśmy w części główne uwagi prace Bółina, pierwsze u nas pod względem krytyki historycznej, do której sama Ona dała przykład przez napisanie uwag do historii rosyjskiej Strittera i Antidotum czyli rozbiór zle poczętej, lecz wspaniale wydrukowanej książki pod tytułem: „Podróż do Syberji pana opata Chappe d'Oteroche”, który to rozbiór wynosił to obszerny i jest energiczny, prawdziwy i serdecznie napisaną obroną narodu ruskiego od oszczerstw mianowanych z zamiarem przez cudzoziemca. Przypomnijmy sobie jeszcze, że Cesarzowa Katarzyna, powodowana cześć do Piotra Wielkiego, poleciła księżni Szczerbatowowi rozkaszować archiwum gabinetu naszego Wielkiego Przekształciela i przyczyniła się w ten sposób do zachowania bardzo ważnych dokumentów, które w przeciwnym razie byłyby bez wątpienia utracone; że przez udzielenie Jej opieki i wydanie rozkazu, ażeby dozwolono przystępu do archiwów państwa, pomocą Golikowowi do napisania 30 tomów „Czynności Piotra Wielkiego” i do datku do nich, które są dotąd materiałem najbogatszym dla tych, którzy poświęcają się badaniom nad owymi czasami, gdy Rosja, dzięki niezachwianej woli swego Monarchy i sile okoliczności politycznych, zajęła miejsce zaszczytne wśród mocarstw europejskich. Iż to nareszcie prace historycznych rozmaitego rodzaju powierzyła Ona uczonym, zarówno rosyjanom jak i cudzoziemcom, starając się obznajmić w ten sposób poddanych swoich z historią jej kraju rodzinnego; iż to do domniemania, kwestji, świadczących o ciągłej jej pracy nad historią ojczystą, znajdujemy rozrzuconych w jej notatkach i listach do rozmaitych osób. Tak np. Müller, który omal że nie uciepiał z powodu swojej mowy o początkach narodu i imienia ruskiego, pracował z Jej rozkazem nad ułożeniem dyplomatarjusza traktatów pomiędzy Rosją a rozmaitemi mocarstwami europejskimi. Tak, Sénae de Mailhan powołany był przez nią do Rosji dla napisania historii ruskiej, i jakkolwiek nie napisał on takowej, wszakże nie tylko udzielił mu instrukcje, jak ma wiazać się do tego, lecz nawet komunikowała mu Ona niejednokrotnie swoje uwagi co do rozmaitych faktów z dziejów ruskich. Poleciła Ona również udzielić Voltairowi wszelkich potrzebnych mu materiałów do historii Piotra Wielkiego, która atoli

wyszła pod piórą znakomitego filozofa z Fernay, jako utwór niższy od miernego. W skutek Jej także zyczenia, Synod polecił biskupom djeczejalnemu ułożyć i przysłać wykazy wszystkich poprzednich arcypasterzy każdej djeczej i opis znajdujących się w nich klasztorów, z czego korzystał później autor „Historji hierarchji rosyjskiej”.

W rzedzie autorów historycznych ruskich, zaszczytne miejsce zajmuje i sama Cesarzowa Katarzyna II. Prace nad dziejami kraju, którego chwala, jak zwykła była mawiać, była Jej także chwała, rozpoczęła Ona przed wstąpieniem jeszcze na tron. Będąc Wielką Księżną, Cesarzowa Katarzyna II poświęcała codziennie po kilka godzin pracy nad historją, wartościwa książki swej biblioteki wyborowej, pisała uwagi, notatki. „Nie znając przeszłości narodu, czyż można przedsiębrać jakiegokolwiek dla niego środki na teraz i na przyszłość?” — powtarzała Ona nieraz, i powodując się tą myślą, radziła się często swych notatek, w roku zaś 1783 rozkazała, ażeby pod kierunkiem Szuwalowa, profesora nauk uniwersytetu moskiewskiego, Barsow i Czebotaiew ułożyli dla niej zestawienie wyjątków z wszystkich kronik ruskich, jakie tylko można było odszukać w bibliotekach synodalnej i patryarszej, tudzież w archiwum rządowem moskiewskiem. Wszystkie te materiały, które dostarczała Jej były do samego prawie zgonu Monarchini, jak również kopje rozmaitych kronik i opowiadania historyczne, jak np. dzieła Kurbskiego, były przez nią przeczytane, na wszystkie mające większą doniosłość zwróciła. Ona uwagę, o czem świadczy liczne depiski na marginesach rekopisów, które przeszły z biblioteki Ermitażu do Cesarzkiej biblioteki. Wypisy z kronik, przysłane z Moskwy, posłużyły Monarchini jako materiały główne, z których korzystała Ona do napisania swoich „Notatek do historii ruskiej”, które wydrukowane były najpierw w piśmie „Sobiesiednik”, następnie zaś wyszły w osobnym wydaniu. Ogłoszenie ich drukiem Cesarzowa tłumaczy z jednej strony tem, że dla każdego narodu, znajomość swej własnej historii i geografji jest potrzebniejsza, niż obcych z drugiej zaś, że „napisane zostały one dla młodzieży w takich czasach, gdy wydawane są w obcych językach książki pod nazwą historii Rosyjskiej, które nazwać można raczej utworami stroniczemi, każda bowiem stronica służy za dowód, z jaką pieniąwicią jest pisanie, każda okoliczność nie tylko przedstawiona jest przewrotnie, lecz nawet nie powstrzymano się dodać do nich bredni złośliwych”. Wyrazy te przekonywają, do jakiego stopnia Cesarzowa stała troskliwie na straży, broniąc honoru Rosji nawet w dziedzinie nauki. „Zbiornic tych notatek dotyczących historii Rosyjskiej — powiada dalej autorka ukoronowana — nie należy do liczby gadzin wyhodowanych u łona, lecz zyskał się przez całe swoje życie spełnianiem obowiązku serca szlachetnego”. Praca ta, co do której Cesarzowa, dla wyjaśnienia sobie nieporozumiałych ustępów z kronik, udawała się z początku do Bółina, następnie zaś, po jego zgonie, do Musina-Puszkina i do metropolity Platona, doprowadzona została do roku 1776 i przedstawia co do historii starożytnej Rosji wiele ciekawych domysłów i wniosków, które dają obecnie do uzyskania niejakego prawa obywatelstwa w nauce, będąc naturalnie wyjaśniane badaniami dokładniejszymi i dowodami naukowymi.

W ten sposób Cesarzowa Katarzyna II była punktem środkowym, od którego wyszło wszystko, cokolwiek zdziałanem zostało w drugiej połowie XVIII wieku w dziedzinie nauki historii ruskiej, która uczyniła, dzięki Jej opiece, względem i zachęcie, znaczne postępy, nie tylko pomiędzy uczonymi z profesji, lecz nawet w sferach napwół wykształconych, stojących z dala od ognisk rubidii umysłowego. Tak w Archangielsku, na początku Jej panowania, zawiązało się Towarzystwo, mające na celu gromadzenie starych rekopisów, akt i kronik i posyłania tego wszystkiego Akademii Nauk dla ogłoszenia drukiem. Lecz Towarzystwo pominięte, protoplasta wszystkich istniejących obecnie Towarzystw historycznych, było zmuszone zaprzestać w roku 1768 swych czynności, a to z powodu, że gubernator archangielski Golicyn nie pozwolił jego członkom przeglądać stare akta przechowywane w archiwach.

„Zeszkicowałem jedynie fakta główne, które spełniły się u nas w dziedzinie historii ojczystej za panowania Katarzyny II, i to tylko, czego była Ona mniej więcej sprawczynią, kierowniczką, lub duszą. Tymczasem zaś, ileż to prac z dziedziny historii ruskiej wyszło po za obrębem jej wpływu bezpośredniego, dzięki dążności obudzonej w społeczeństwie do zbadań przeszłości swojej ojczyzny. Dzieła Jelagina, Bantysz-Kamienkiego, Ryzakowa, hrabiego Musina-Puszkina, który odnalazł „Pieśń o pulku Jgora”, Czulkowa, który napisał dzieje handlu ruskiego, Tumanskiego, Rubana, Baekmeistra, Juwenalisa Wojekowa — naszego pierwszego genealoga — Schlöttera, Storcha i wielu innych, wyprawy naukowe do rozmaitych okolic Rosji, które przedsiębrane były przez naszych akademików i dzięki którym posiadamy drogiegoce wiadomości etnograficzne i archeologiczne — wszystko to są także skarby szacowne dla nauki, jakimi szczyt się mogą słusnie wszystkie ludy oświecone. Tak jest, powtarzam znów, panowanie Katarzyny II było epoką świetną dla historii ruskiej.

W instrukcji udzielonej M. J. Soltykowowi przy mianowaniu go oohmistrem Wielkich Książąt Aleksandra Pawłowicza i Konstantego Rawłowicza, znajdujemy między innemi polecenie: do 15 lat wieku Wielkich Książąt, przeznaczyć po kilka godzin dziennie na obznajmianie ich z Rosją we wszystkich jej częściach. „Historje Rosyjską — powiada dalej Cesarzowa — powinni oni znać i takową pisać się dla nich”. Widzieliśmy, że historie te pisała sama Katarzyna, która gromadziła zewsząd materiały dla tej pracy, w przekonaniu o jej niezbędności. Doniosłość ogłaszania dokumentów, Monarchini wyraziła w jednym z swoich listów do Voltaira w następujących wyrazach: „Chcę ogłosić drukiem listy Piotra Wielkiego i w tym celu rozkazałam zbierać je wszędzie; ukazuje się On w nich takim ze wszech miar, jakim był”. Cesarzkie Ruskie Towarzystwo Historyczne spełnia poniekąd względem Katarzyny II to zadanie, które sama Ona zamierzała spełnić względem Piotra Wielkiego.

„Najwyższą laską wyswiedczona Towarzystwu i względem zachęcające, jakich prace jego doznają stale ze strony Najjaśniejszej Rodziny, spotęgują bezwątpienia w jego członkach gorliwość do jak najprędzszego ile możności ogłoszenia drukiem tego wszystkiego, co na nowo zostało o Cesarzowej lub przez nią same. W swych zaś notatkach wynurzała Ona nieraz swe zyczenia serdeczne, ażeby Rosja „kwitnęła pod względem przemysłu, sztuk pięknych i nauk, i ażeby, krocząc zawsze naprzód po drodze rozwoju, zajęła miejsce zaszczytne wśród mocarstw europejskich. Te zyczenia Katarzyny II spełniane są święcie przez Jej Ukoronowanego Prawnika.” (Gon. Ured.).

* W raporcie naczelnika oddziału statków na oceanie Spokojnym, kontr-admirała F. J. Blümmera, z 11 (23) października roku zeszłego, opisana jest żegluga admirała na pokładzie korwety szrubowej „Witiaz”, z

Nagasaki do Szangaju, gdzie między innymi urzędzone były 8-go i 9-go października wielkie regaty między narodowe statków wioślowych. W ciągu obu tych dni, w wysiegach statków wioślowych, zwycięstwo było po stronie szalup nasup korwet. Pierwszego dnia zwycięgów, nagrody pierwsza i druga stały się udziałem wioślarzy korwety „Witiaz”. Drugiego dnia, w wyścigach gabarów, pierwszą nagrodę uzyskał gabar tejże korwety. Wszystkie statki wioślowe zbudowane zostały w warsztatach kronsztadzkich, których wyroby cieszą się oddawna zasłużonymi rzęglom. (Goniec Urzęd.)

* Żegluga do portu ryńskiego ustanie niebawem. Porty niemieckie morza Bałtyckiego są już zamknięte. Żegluga do portu ryńskiego doszła w roku 1873 do rozmiarów niesłychanych: przyszło tam bowiem 3,152 statków. W roku 1872 przyszło 2,252, w roku 1871 — 2,619, w roku 1870 — 2,507 i w roku 1869 — 2,312 statków. (Ryński Wiest.)

* Rada miasta Biełozierska postanowiła urządzić, trybem gospodarskim, nowy budynek dla gimnazjum żeńskiego w tem mieście i wyasygnowała na to 3,000 rs. (Gon. Urzęd.)

* W Żytomierzu dokonany został 18 grudnia, przez komitet statystyczny gubernjalny, powszechny spis ludności. (Gon. Urzęd.)

* Z wiadomości zamieszczonych w gazecie *Kaukaz o gospodarstwie mlecznem na Kaukazie*, pomiędzy innemi, okazuje się: Wielka obfitość w kraju górnych pastwisk wynosi tę gałąź gospodarstwa wiejskiego, nie o mało na stopień głównego przemysłu ludności, szczególnie w miejscach wzniesionych, gdzie stanowi ona prawie i jedyne zatrudnienie.

Warunki utrzymywania bydła rogatego w Kraju Kaukaskim wcale są nie takie, jakie istnieją w wewnętrznych guberniach i na zachodzie Europy. Wady bydła miejscowego zbyt są widoczne nawet i dla nie specjalistów. Tam gdzie istnieje ostateczna niedoskonałość nawet w obrabianiu produktów zwierzęcych i gdzie nie ma całkiem jakiegokolwiek bądź starania o ulepszenie bydła za pomocą wyboru dobrych reproduktorów i regularnego ich pielegnowania, oczywiście niemożna być mowy o regularnej hodowli bydła.

Nie mniej jednak, w celu ulepszenia miejscowej hodowli bydła, w 1864 r. było kupione blisko za 5 tysięcy rub. w Szwajcarii nie wielkie stado krów i buhajów z rasy Schwytz, które, do nadzoru nad dalszym jego rozmnożeniem i krzyżowaniem z miejscową rasą tatarską, powierzono baronowi Kutschenbachowi, który w 1863 r. urządził w urzeczysku Momully (o 100 wiorst od Tyflisu) gospodarstwo mleczne i zakład do wyrobu sera szwajcarskiego w wielkich rozmiarach.

Oprócz tego, także w celu obrabiania produktów mlecznych, wprowadzony został szwajcarski sposób wyrobu sera, na zasadach stowarzyszenia (arteli), w kolonii Aleksandersgild (o 85 wiorst od Tyflisu), miejscowe warunki której, bardzo sprzyjają tej gałęzi przemysłu. Dla urzeczywistnienia przedsięwziętej sprawy zakontraktowany był na sześć lat biegły wyrabiacz sera w Szwajcarii, do nauczania gospodarstwa mieszkańców pomienionej kolonii. Temu szwajcarowi wyznaczono bieżąco, oprócz kosztów podróży, rocznej płacy 400 rub. a żywienia i zaopatrywania go w mieszkanie podjęli się koloniści. Przedsięwzięcie to uwiecznione było zupełnym skutkiem i dla zachęty, udzielono kolonistom w 1870 r. w kształcie pożyczki, 2,000 rub., pod warunkiem, żeby użyczyli wyrabiania sera młodych krajołowców.

O ile ten zamiar uwieczniony został skutkiem można wnosić z tego, że tak sery Kutschenbacha, jak i kolonistów, które były na wystawach; w 1867 r. — Paryskiej i w 1870 r. — Moskiewskiej politechnicznej uzyskały nagrody zachęcające.

Przedsięwzięty został następnie przez Rząd jeszcze jeden środek również dla zachęty do rozwoju chowu bydła, a mianowicie dla lepszego obeznania z istniejącymi w kraju rasami zwierząt domowych i ulepszenia chowu bydła udzielona została zapomoga miejscowemu Towarzystwu Gospodarstwa Wiejskiego w kwotę 8 tysięcy rub. r. na urządzenie przezeń wystawy bydła

* Na korzyść włościan gubernji Samarskiej poszkodowanych w skutku nieurodzaju zboża wpłynęły do 7 grudnia następujące ofiary prywatne: 1) do rozporządzenia Samarskiego gubernialnego Urzędu ziemskiego 98,188 rub. 21 1/2 kop., w tej liczbie 21,779 rub. za pośrednictwem naczelnika gubernji i w zbożu 5,300 pudów; 2) do rozporządzenia samarskiego komitetu Towarzystwa pielegnowania ranionych i chorujących wojskowych 38,592 rub. 68 kop. z których 12,660 rub. 7 kop. z specjalnych funduszy komitetu. Nadesłane do rozporządzenia gubernialnego Urzędu sumy, wyasygnowane zostały na powyższy następujący sposób: na powiat Samarski 6,407 rub. 20 kop., na Buzulucki 51,469 rub. 62 kop., na Bugurski 10,201 rub. 42 kop., na Nikolajewski 30,469 rub. 97 1/2 kop. Pieniądze te przesłane zostały do powiatowych Urzędów ziemskich; całe zboże oddane zostało na powiat Samarski. Komitet samarski na rachunek nadesłanych do jego rozporządzenia sum, przysłał na siebie obowiązek zapewnienia żywności do 1 lipca 1874 roku 5,286 głowom w 6 włoścach powiatu Buzuluckiego, 7 Nikolajewskiego i 3 Samarskiego. Zapomogę komitetu samarskiego stanowi udział na każdą głowę, licząc w to i małoletnich, po 30 funtów żyta, 30 funtów kartofli lub 7 funtów prosa na miesiąc. (Gon. Urzęd.)

* W m. Ostaszkowie, w gubernji Tverskiej, w nocy na 14 grudnia spaliła się garbarnia kupca Szczetina z znajdującymi się w niej skórami; szkody poniesiono około 20,000 rub.; spalone mienie nie było ubezpieczone. (Goniec Urzędowy.)

LISTA nagród przysądzonych przez międzynarodowy Sąd biegłych wystawcom Ruskiego oddziału wystawy powszechnej w Wiedniu w 1873 roku.

(Ogłoszona z rozporządzenia Najwyższej ustanowionej Komisji do udziału Rosji w wystawie powszechnej w Wiedniu w 1873 roku) (Dalszy ciąg 1).

GRUPA II.
Gospodarstwo wiejskie i leśne, ogrodnictwo.
Dyplom honorowy.
Ministerstwo Dóbr Rządowych.
Medale postępu.
Besarabskiej szkole ogrodnictwa, w Kiszyniewie, za tytoni w liściach i nasienie słonecznika; Westbergowi Mi-

kołajowi, w m. Charkowie, za wialnie; Gorygoreckiemu folwarkowi instrukcyjnemu, w gubernji Mohylewskiej, w m. Górkach, za zboże i rośliny grodzkowe; dominiom Karłowskiemu i Cesarzowej Wysokości Wielkiej Księżny Heleny Pawłownej, za runa, zboże i rośliny grodzkowe; Micholowi Aleksandrowi, w gubernji Tulańskiej, we wsi Oziorki, za maszynę gospodarczo-wiejską; Pskowskiemu Komitetowi Statystycznemu, za kolekcję lińw; Repninom księżu N. i księżnie S. w gubernji Połtawskiej, w miasteczku Jagotyńcu, za len i pakuty; Muzeum gospodarstwa wiejskiego, w St. Petersburgu, za rysunki narzędzi i maszyn gospodarczo-wiejskich; Filbertowi Amadeuszowi, w gubernji Taureckiej, we wsi Atmanaj, za runa.

Medale zasługi.
Ananowowi Janowi, w gubernji Kutaiskiej, we wsi Wardioche, za marnanie, tytoni, zboże i rośliny grodzkowe, Andrejewowi Andrejewowi, na Kaukazie, w mieście Anapie, za tytoni; Belowi, w St. Petersburgu, za zboże i rośliny grodzkowe; Bogdanowowi Aleksandrowi, za tytoni w liściach; Borysowskiemu, w Moskwie, za ule przenośne i miód; Ogrodowi Botanicznemu (Cesarzowskiemu), w St. Petersburgu, za zielnik roślin leśnych; Warakowskiemu, za wialnie; Wartpatrykowemu braciom, w gubernji Erywańskiej, w m. Aleksandropolu, za proszek perski; Wereszczaginiowi Mikołajowi, w Moskwie, za naczynia blaszane do mleka; Wilsonowi Janowi, w Moskwie, za maszynę i narzędzia wiejsko-gospodarcze; Haase (Zakittowi) Karolowi, w gubernji Lifańskiej, w Papenhof, za len; Hammerschmidtowi Andrejewowi, w gubernji Saratowskiej, za tytoni; Glince Mikołajowi, w gubernji Łomżyńskiej, za welną mytę; Graczeuowi Jefimowi, w St. Petersburgu, za warzywa i zboże; Herschmanowi Bazylemu, w gubernji Mohylewskiej, za próby drzewa dla artylerji i przejętego solami; Jermolowowi, Aleksandrowi, w St. Petersburgu, za mapę geologiczną i rozprawę o fosforytach; Zawadzkiemu, na Kaukazie, w m. Suchum-Kale, za tytoni; Zedukowi Władysławowi w gubernji Siedleckiej, w dobrach Wilge, za raps; Szkole Rolniczej, we wsi Łoczynie, niedaleko Tyflisu, za marnanie; Kaukazkiemu Towarzystwu gospodarstwa wiejskiego, w Tyflisie, za zboże i rośliny grodzkowe; Kaukazkiemu Towarzystwu gospodarstwa wiejskiego, w Tyflisie, za rośliny farbiarskie i korzenne; Knochowi Jeremu, doktorowi, w St. Petersburgu, za kolekcję ryb i rozmażanie sterli; Korfowi Michałowi baronowi, w gubernji St.-Petersburgskiej, we wsi Rielcu, za zboże, Lediencowi Szymonowi, w Wołodzie, za len; Filipowi Rauowi i Sp. w Warszawie, za maszynę wiejsko-gospodarczą; Linke Albertowi, w gubernji Taureckiej, we wsi Doskuzlu, za welną czesana; Towarzystwu Lesnemu, w St. Petersburgu, za prace statystyczne; Memlowi Władysławowi, w gubernji Kijowskiej, w Białej-Cerkwi, za maszynę wiejsko-gospodarczą; Nestorowowi braciom: Piotrowi, Aleksandrowi, Michałowi i Janowi, w gubernji Jarosławskiej, we wsi Wielikole, za len; Obolenskiej Olde księżnie, w gubernji Saratowskiej, za zboże i rośliny grodzkowe; Rygskiemu Komitetowi Gieldowemu, za len, konopie i siemię lniane; Rosenwertowi Henrykowi, w gubernji Siedleckiej, we wsi Wólce, za zboże i rośliny grodzkowe; Salajskim zakładom polowy ryb, na Kaukazie, w gubernji Bakinskij, za kawior; Salnowi Arkadiuszowi, w gubernji Saratowskiej, we wsi Siergiejewie, za runa; Skirmuntowi Kazimierzowi, w Bałakławie, za szyszki do nadawania barwy; Taubwurtlowi, Wolfowi w Warszawie, za pudret; Zakładowi Ukolowskiemu, w gubernji Tverskiej, we wsi Ukulowie, za nawozy fosforytowe; Faltz-Fein Elzbiecie, w gubernji Taureckiej, za runa; Szyzskowowi Leonowi w gubernji Riazanskiej, w osadzie Stiesnoje, za zboże i rośliny grodzkowe; Szulcowi Aleksandrowi, w Astrachani, za rozprawę o połowie ryb w Rosji i kolekcję przyrządów do połowy ryb; Jastrzębskiemu Stanisławowi, w gubernji Kieleckiej, w Jurkowie, za zboże i rośliny grodzkowe.

Medale współpracownictwa.
Wasiljewowi J., członkowi Pskowskiego Komitetu Statystycznego za mapę produkcji linań; Ilenkowowi P., profesorowi w Moskwie, za analizę 18 prób czarnoziemu i za rozprawę w tymże przedmiocie; Kuleszowowi Sergiuszowi, pomocnikowi dyrektora Muzeum Gospodarstwa Wiejskiego w St. Petersburgu, za dokonanie i opisanie rysunków; Leischnerowi, zawiadującemu hodowlą owiec w dobrach Jej Cesarzowej Wysokości Wielkiej Księżny Heleny Pawłownej, w gubernji Połtawskiej, w Karłowce, za ulepszenie hodowli owiec w Rosji.

Dyplom uznania.
Aleksandrowi, w gubernji Połtawskiej, za miód; Babaninowi Stefanowi, w Połtawie, za tytoni; Baluzekowi Leonowi, w obwodzie Turgajskim, za welną wlebladę i owczy; Bernstejnowi Simeonowi, w Odesie, za zboże i rośliny grodzkowe; Besarabskiej szkole ogrodnictwa w Kiszyniewie, za zboże i rośliny grodzkowe; Besarabskiej szkole ogrodnictwa w Kiszyniewie, za kokony; Waagowi Andrejewowi, w gubernji Saratowskiej, w Dubowie, za gorczyce; Warszawskiemu Abramowi, w St. Petersburgu, za siemię lniane; Wrasskiemu Aleksemu, w gubernji Tverskiej, za dzielnę do masła; Hadzi-Abdulla-Masziad-Mamed-Kuly Ogdy, w gubernji Erywańskiej, za siemię kleszczewinowe; Gimburtowowi Urjaszowi, w gubernji Rodolskiej, we wsi Migilno, za zboże i rośliny grodzkowe; Dajberowi Abramowi, w gubernji Taureckiej, we wsi Gurzuf, za tytoni; Daszkowowi Andrejewowi, w Orenburgu, za miód; Jepsikowowi Bazylemu, w gubernji Tverskiej, za próby bal i desek; Zabolockiemu Diabłowskiemu Pawłowi, w gubernji Kijowskiej, we wsi Krymki, za zboże i rośliny grodzkowe; Zapiewadowowi A., w St. Petersburgu, za zboże i rośliny grodzkowe; Zakittowi Karolowi, w gubernji Lifańskiej, w dobrach Papenhof, za zboże i rośliny grodzkowe; Kazanskiemu folwarkowi instrukcyjnemu, za zboże i rośliny grodzkowe; Kazarski Mikołajowi w Moskwie, za siemię sezamu; Klezkowskiemu Władysławowi, w gubernji Archangielskiej, w m. Pinedze, za pióra; Kobylczewowi Michałowi, w St. Petersburgu, za nawozy sztuczne; Kordakowowi Janowi, w gubernji Wiackiej, w m. Kotelnicu, za len; Linderowi baronowi F., w gubernji Nylandzkiej, w dobrach Swarta, za zboże i rośliny grodzkowe; Lode Edwardowi, w St. Petersburgu, za zboże i rośliny grodzkowe; Lubieckiemu Władysławowi, za welną; Marjinskiemu folwarkowi instrukcyjnemu, w Saratowie, za zboże i rośliny grodzkowe; Mieczkowskiemu Janowi, w gubernji Petrowskiej, w dobrach Dobieszkowie, za zboże i rośliny grodzkowe; Meszerinowi Janowi, w m. Orle, za wialnie; Middendorfiowi A., w gubernji Lifańskiej, w m. Dorpacie, za zboże; Millerowi Aleksandrowi w St. Petersburgu, za tytoni w liściach; Muchortowowi Zacharjaszowi, w gubernji Jekaterinosławskiej, we wsi Nikolajewce, za welną merynosową; Oganowowi Sako, w gubernji Erywańskiej, za siemię sezamu; Pyszewowi Mikołajowi, w gubernji Tverskiej, we wsi Nikolajewskij, za zboże i rośliny grodzkowe; Reiszowi w Tyflisie, za proszek perski; Sidorowowi Michałowi, za wizerunek chorób sosny; Solimom Aleksemu i Stefanowi, w Kazaniu, za tłuszcz cielat morskich; Sulchanowowi J., w gubernji Tyfliskiej, w powiecie Goryjskim, za tytoni; Tawyszczewowi Aleksandrowi, w St. Petersburgu, za zboże i rośliny grodzkowe; Tyfliskiemu ogrodniku aklimatyzacyjnemu, za kokony jedwabne i zielniki; Tomsonowi Ryszar-

dowi, w Rydze, za próbki nawozów sztucznych; Tre-gulowowi J., w Tyflisie, za kokany jedwabne; Human-skiej szkole ogrodnictwa, w gubernji Kijowskiej, w m. Humanu, za kokony; van der Flattowi Mikołajowi, w gubernji Pskowskiej, za len; Filidemu Kryszjanowi, w gubernji Samarskiej, we wsi Podstiepnoje, za len i tytoni; Filimonowowi Bazylemu, w gubernji Tulańskiej, w m. Rylsku, za konopie; Fontjesowi E., w Archangielsku, za tłuszcz rybi; Chubowowi A., w Tyflisie, za tytoni; Gouleniewowi Mikołajowi, w gubernji Włodzimierskiej, we wsi Ratisłowo, za zboże i rośliny grodzkowe; Cichowskiemu Romanowi, w gubernji Radomskiej, we wsi Linowie, za plugi; Czabardzowemu Konstantemu, w obwodzie Besarabskim, w Kotelnicu, za tytoni; Szebal-skiemu Piotrowi, w gubernji Jekaterinosławskiej, we wsi Pietrowskoje, za siemię lniane, zboże i rośliny grodzkowe; Szydłowskiemu Mikołajowi, w gubernji Symbirskiej, we wsi Aleksinie, za zboże i rośliny grodzkowe; Stempłowi baronowi Henaduszowi, w gubernji Tverskiej, we wsi Paszkowie, za zboże i rośliny grodzkowe; Szuszanowowi J., w Dagestanie, za siemię lniane; Eklonowi Augustowi, w gubernji Nylandzkiej, w m. Borgo, za próbki desek i plankonów. (D. c. n.)

TELEGRAMY DZIENNIKA WARSZAWSKIEGO.

* Berlin, 15 stycznia. Nordd. Allg. Z., zastanawiając się nad stosunkiem Niemiec do Francji, oświadcza, że nie zachodzi różnicy pomiędzy interesami politycznymi czysto francuskimi a niemieckimi i że widoki pokoju zależą od tego, o ile rząd francuzki nie stanie się powolnym dla polityki francuzkiej w przedmiocie świeckich celów państwa.

* Wiedeń, 15 stycznia. Telegram specjalny z Rzymu, zamieszczony w *Neue Presse*, donosi, że kardynał Antonelli, z powodu silnego ataku podagry, znajduje się w jak największym niebezpieczeństwie życia i przyjął ostatnie Sakramenta. W Watykanie panuje niepokój.

* Londyn, 15 stycznia. Bank angielski obniżył dyskonto z 4 na 3 1/2 procent.

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

* Korespondent Norda z Wersalu pisze pod dniem 12 stycznia: Ministerjum francuzkie podniosło się z upadku, a ks. Broglie pozostaje nadal naczelnikiem gabinetu i najistotniejszym przedstawicielem większości w radzie rządowej. Napadając wprost na p. Broglie, panowie Raoul Duval i Ernest Picard wzmożeni przez to jego pozycję — cała bowiem argumentacja p. Raoula Duvala sprowadza się do tego frazesu: „Nie chcemy p. Broglie, więc obalamy gabinet.” Pan Kerdelr doskonale użył sposobu, gdy przez danie ministerstwu wotum zaufania, zagnął je do cofnięcia dymisji, tym sposobem albowiem nie zobowiązał Zgromadzenia do konieczności wycofania się z czwartkowego ogłoszenia. Zaprzeczył on ministerstwu prawa opuszczenia władzy z powodu prostego wypadku dotyczącego porządku dziennego, który się zrodził w ciemnościach głosowania tajemnego. Doprowadził rzecz wreszcie do dziennego porządku oświadczenia, iż ministerium nie straciło zaufania izby. Książę Broglie odpowiedział w kilku słowach tylko; lecz widocznie jest, że ministerstwo nie zadowolni się przez wotum zaufania i że po tem pierwszym powołaniu wystąpi znowu z prawem o merach, którego przyjęcie uważać będzie za warunek sine qua non, pod którym cofnie swoją dymisję. Istotnie też, wice-prezes gabinetu, objaśniając powody podania się go do dymisji, wyraził, iż ministrowie którzy uważali prawo przedstawione przez nich izbie jako niezbędne dla rządu i administracji, nie mogą zatrzymać władzy w razie jeżeli to prawo zostanie odrzucone. P. Raoul Duval napadł na ks. Broglie jako na przywódcę partji orleanistów i wprost go oskarżył, iż siedmioletniej władzy marszałka, używa za parawan dla zamaskowania pewnych intryg aż do dnia, w którym powołenie ich będzie już zapewnione. W niektórych dziennikach, bawiarze którzy wnieśli kiedyś nazwisko pana Raoul Duval do kombinacji ministerjalnych, przewrócili mu w głowie, a p. Duval był tak niezręcznym, iż pozwolił spoznać do dzisiaj, występując z tem osobiście twierdzeniem, iż należy wycofać od udziału w ministerstwie tych wszystkich, którzy byli „zamięszani do walki stronnictw” a natomiast wybierać takich tylko, którzy z powodu „swej niemocy (szczególniejsza rekomendacja!) trzymali się zdale od walk takich.”

* Nord z dnia 13 stycznia, za mieszcza okólnik, jaki nowy minister spraw wewnętrznych w Hiszpanji wystosował do władz prowincjonalnych: „Panie Gubernatorze! Ważność wypadków, przez które naród przechodzi, zobowiązuje podpisanego tu ministra do powzięcia postanowienia, którego żąda jako republikanin, lecz którego konieczność nagleżuje jako obrońca najdroższych spraw powierzonych mu przez rząd rzeczypospolitej. Gdy idzie o ocalenie zagrożonego społecznego porządku, nie waha się on uciec do użycia środków nadzwyczajnych, jakie ocalenie kraju czyni nagłymi i nieuniknionymi dla przyszłego dnia smutnemu przedłużeniu się wojny domowej i kantonalnej, która pustoszy niektóre prowincje nasze i dla wytopienia z gruntu żywiołu zaburzającego, który trzyma w ustawicznej trwodze najładniejsze miasta naszego kraju. — Prasa karlistowska i kantonalna, ta sprzyjęzona nieprzyjaciółka liberalnych instytucji naszych, jest szczególnym przedmiotem uwagi ministra spraw wewnętrznych, który jeżeli obecnie ucieka się do środków ścieniającego na czas jakiś swobodę, czyni to jedynie dla zapewnienia rzeczypospolitej przyszłości szerokiej i świetnej.

„W obec niezłomnego postanowienia utrwalenia instytucji liberalnych, podpisany minister nie waha się uciec do tego ostatecznego środka któremu przykłada zapewne wraz z całym krajem, wszystkie serca, dla których nietykalność państwa jest drogą i których obcięcia zachowanie społeczeństwa i ocalenie instytucji

cywilizujących oraz liberalnych, na których społeczność ta się opiera.

„Z takich to względów i powodów, raczysz j. w. pan, pod ścisłą odpowiedzialnością swoją, zawiesić wydawnictwa dzienników karlistowskich i kantonalnych w obrębie powierzonego mu terytorjum kraju. *Gareja Ruiz.*”

* Czytamy w *Independance Belge* z dnia 12 stycznia: Ostatnie wiadomości z Japonji podają kilka szczegółów dotyczących ostatniego przesilenia ministerjalnego w Yeddo. Przesilenie to spowodowane zostało przez postanowienie Korejczyków, ażeby zerwać zupełnie stosunki z państwem Mikada. Dumni z korzyści jakie odnieśli nad wyprawami amerykańskimi i francuzkimi, przeznaczeni do ządania od nich zadosy uczynienia za złe obchodzenie się z rozbitekami. Kolejczy-kowie postanowili nie uznawać już nadal zwierzchnictwa nad sobą ani Chin ani Japonji. Minister spraw zagranicznych Mikady, Sagoszyna, dla ukarania ich za to wypowiedział wojnę i popierany był w takiej wojowniczej polityce przez stały zastęp starego feodalnego stronnictwa. Lecz stronnictwo pokoju, zatrwożone słusznymi smutnemi następstwami, jakie mogłaby ścignąć na Japonję tak energiczna polityka, szczególnie zaś podczas epoki przekształceń społecznych, w jakiej się obecnie to państwo znajduje, przeważało swoje zdanie w umyśle monarchy i jego głównych doradców. W skutek tego Sagoszyna zażądał dymisji i będzie zapewne zastąpiony przez Mori, ambasadora w Stanach Zjednoczonych. Tymczasowo zaś jego urząd połączony z prezydenturą rady ministrów, został powierzony Iwakurze, mężowi stanu roztropnemu i pełnemu taktu, znanemu dobrze członkowi owego poselstwa, które przebiegało niedawno Europę w celu zbadania prawodawstw i instytucji jej państw głównych. Układy pomiędzy rządem japońskim a poselstwami zagranicznymi w przedmiocie zapewnienia cudzoziemcom swobodnej podróży po tym kraju, ciągle jeszcze są w zawieszeniu. Rząd bowiem obawia się dotąd jeszcze kłopotów, jakiegoś naś mogły spaść z przyczyny uprzedzenia i nieprzyjaźni, jakie żywi ciągle względem cudzoziemców szlachetka kasta ludności japońskiej. Tymczasowo kwestja tak została rozstrzygnięta, iż cudzoziemcy nie mogą oddać się z miejscowości wyznaczonych im na pobyt, chyba za paszportem wydanym im przez rząd japoński i za złożeniem 200 dolarów jako rękojmi za dobre ich prowadzenie się.

Telegramy z gazet zagranicznych.

* Paryż, 13 stycznia. Komisja dla wstępnego roztrząśnienia praw konstytucyjnych, zebrała się dziś wraz z księciem Broglie, który udzielił jej objaśnień co do prawa wyborczego. Podług zdania ministra, prawo wyboru ma służyć mieszkańcom począwszy od 25 roku życia i dla wykonywania takowego wymagany jest trzyletni pobyt w jednym miejscu. Listy wyborcze sporządzone być mają na podstawie list podatkowych i znieśionem być ma głosowanie za pomocą kartek. Książę Broglie zaproponował dalej, ażeby senat mianowany był wspólnie przez rząd i rady jeneralne i żądał w końcu, ażeby projekt prawa wyborczego przedstawiony n. był najpóźniej w końcu kwietnia. — Powstańcy kartagenscy, którzy schronili się na statek „Numancia” w liczbie 2,500 ludzi, wpłynęli do portu Mers-el-Kebir w pobliżu Oranu i poddali się władzom francuzkim. Pomiędzy nimi znajdują się Contreras, Galvez, członkowie junty powstańczej, oraz pierwsi przywódcy ruchu powstańczego.

* Wersal, 13 stycznia. Zgromadzenie narodowe przystąpiło dziś do obrad nad prawami o merach. Ludwik Blanc i Christophle przemawiali przeciwko temu projektowi do prawa, podczas, gdy margr. Valfonds i Baragnon popierali takowy.

* Madryt, 13 stycznia. Jeneral Lopez Dominguez wkroczył dziś do Kartageny wraz z swym głównym sztabem. Część użitych do oblężenia wojsk, wyruszyła już w kierunku Walencji, celem rozpoczęcia działań przeciwko karlistom w prowincjach Walencji i Aragonji.

* Madryt, 13 stycznia. Wiadomość o zdobyciu miasta Kartageny potwierdza się. Forty San Julia i Galeras, jak również miasto, zajęte są przez wojska rządowe. Ministerstwo postanowiło zamianować Lopeza Dominguez jenerał-lejtnantem.

* Londyn, 13 stycznia. Podług otrzymanych przez *Buro Reutersa* wiadomości z Panamy, agitacja polityczna wzrasta tam coraz bardziej. Jak powiadają, reprezentant Francji miał złożyć oświadczenie, iż będzie popierał ustąpienie Panamy Stanom Zjednoczonym, pomimo, że rząd Nowej Grenady przesłał mu propozycję ustąpienia Panamy Francji. Mniemają, iż rząd Nowej Grenady nie rozpocznie żadnych stanowczych kroków w tej sprawie.

* O wyspie Nowej Gwinei, bardzo mało dotąd znanej europejczykom, na ostatniem posiedzeniu Tow. geograficznego w Londynie odczytał kapitan I. Moresby rozprawę, napisaną na podstawie osobistych spostrzeżeń i doświadczeń. Autor przedewszystkiem zbijał rozpowszechnione w Europie uprzedzenie, jakoby ludność Nowej Gwinei była najmniej rozwiniętą z wszystkich ras rodu ludzkiego. Na południowo-wschodniem wybrzeżu wyspy znalazł szczep, odznaczający się najlepszymi przymiotami rasy australijskiej, zajmujący stałe siedliska i uprawiający rolę. Łączą się tam dwie właściwe rasy murzyńskie: rasa Oceanu Spokojnego i właściwa australijska. Godną uwagi jest okoliczność, że wyspa Nowa Gwinea przebywa właśnie okres przejściowy z kamiennego do krzaczowego. Podług misjo-

